

виживанню деяких підприємств і отриманню додаткових надходжень від інвестиційної діяльності. Але є і негативні фактори, які гальмують даний процес. Серед них виділимо такі:

- нестабільність зовнішньоекономічної та політичної ситуації;
- невизначеність правової сфери, часті зміни у інвестиційному законодавстві;
- нерозвиненість національної інвестиційної інфраструктури;
- низький рівень прибутковості від вкладень;
- відсутність належної системи страхування іноземного інвестування від можливих ризиків втрати прибутку;

- недосконалість національного інвестиційного менеджменту і ін. [3].

Висновки. Отже, в умовах глобальних трансформацій світового господарства досить важливим для країни є стабільний економічний розвиток, що сприятиме визнанню держави на міжнародній арені. Не останнє місце в даній системі відіграє міжнародна інвестиційна діяльність, яка поліпшує та активізує соціально-економічний розвиток і надає поштовх до вдосконалення внутрішньої бази для процвітання національної економіки. Але варто зазначити, що іноземні інвестиції можуть відігравати як позитивний так і негативний вплив в Україні, якщо інвестиційний менеджмент буде здійснюватися недбало, або тільки із врахуванням своїх особистих інтересів. Таким чином, в країні мають розроблятися нові стратегії розвитку і шляхи вдосконалення існуючих систем.

До пріоритетних напрямів активізації інвестиційних процесів української економіки зазначимо наступні:

- 1) перехід до міжнародних стандартів ведення бізнесу, проведення відповідних реформ;
- 2) забезпечити належне страхування майна;
- 3) розвивати інфраструктуру країни.

Належна політика в даному напрямі допоможе визнанню нашої країни в світовій спільноті, підвищить рівень довіри і надасть надійних інвесторів, зацікавлених в прибутковості від інвестиційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Офіційний сайт: Ukrainian Center For Foreign Investment Promotion
3. http://investukraine.org/index.php?option=com_content&task=view&id=467&Itemid=11
4. Офіційний сайт "Newsru.ua" <http://www.newsru.ua/finance/17feb2011/pii.html>

УДК 316.74:37

АРТЕМЕНКО С.Б.,

Київський національний економічний університет
ім. В. Гетьмана, кандидат соціологічних наук

ЯКІСТЬ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В УЯВЛЕННЯХ ТА ОЦІНКАХ СТУДЕНТСТВА КРІЗЬ ПРИЗМУ СОЦІОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Анотація. У статті досліджуються тенденції розуміння якості університетської освіти сучасним студентством на прикладі національного вищого навчального закладу. При цьому автор розкриває позиції цієї соціальної групи про змістовні аспекти поняття якості освіти, її структурні компоненти, аналізує особливості оцінювання студентами якості навчальної діяльності їхнього університету та основних методів її підвищення в цілому.

Ключові слова: якість університетської освіти, Болонський процес, гуманізація вищої освіти.

Annotation. In the article are researched the tendencies of understanding the quality of university education of modern students on the example of national higher educational establishment. Thus the author reveals the positions of this social group about the content aspects the concept of quality of education, its structural components, analyses the features of student evaluation the quality of educational activity of their university and basic methods for its increase as a whole.

Keywords: quality of university education, the Bologna Process, humanizing of higher education.

Актуальність теми. У сфері вітчизняної освіти сьогодні відбуваються значні якісні перетворення, пов'язані з впровадженням принципів Болонської системи організації навчального процесу. Певна річ, такі фундаментальні освітні реформації покликані насамперед сприяти підвищенню рівня якості навчальної діяльності в цілому. Однак означені реформації здатні реалізуватись всупереч деяким позитивним здобуткам, які були напрацьовані ще в рамках високих державних стандартів колишньої системи освіти. В цих умовах будь-які сучасні новачки в освітній сфері мають відбуватися зі збереженням національних освітніх традицій, які по суті були спрямовані на підвищення та реалізацію інтелектуального потенціалу вітчизняної молоді. Тобто ефективність втілення нових освітніх програм у вітчизняну практику має визначатися не лише їх формальною відповідністю європейським вимогам реалізації освітніх послуг. Крім того, якісний рівень інноваційних

перетворень у сфері державної освіти має відображати національну специфіку, соціальні цінності, потреби та інтереси, систему мотивацій та стимулювання безпосередньо студентів як активних учасників навчальної діяльності. Іншими словами, якісна вітчизняна освіта має втілювати як новітні передові тенденції освітнього розвитку, так і відповідати вимогам розуміння якості вітчизняної студентської молоді. В контексті досліджуваної проблематики новітня соціологічна наука володіє високими пізнавальними можливостями, проте в її межах деякі аспекти у розумінні якості університетської освіти в уявленнях сучасного студентства залишилися поза увагою сучасних науковців. Звідси недостатньо дослідженими залишаються сутність та характер, змістовні ознаки критеріїв, до яких звертається на сьогодні студенти в оцінюванні рівня якості сучасної освіти, зокрема, це стосується такого національного університету високого дослідницького рівня як КНЕУ ім. В.Гетьмана. До того ж цілком невизначеними залишаються механізми, шляхи поліпшення якості навчального процесу крізь призму соціальних потреб студентської молоді. В цьому плані соціологічний аналіз означеної проблематики сприятиме осмисленню найбільш ефективних шляхів модернізації освітньо-наукової діяльності в межах вітчизняних університетів.

Ступінь розробки проблеми. У новітній соціологічній думці розробкою окремих теоретико-методологічних аспектів проблематики університетської освіти та забезпечення її якості займалися такі вітчизняні науковці, як В.Андрущенко, Л.Аза, В.Астахова, В.Бакіров, М.Гавриленко, М.Лукашевич, О.Скідін, Л.Сокурняська, Н.Черниш, О.Сидоренко, Ю.Яковенко, О.Якуба тощо, і зарубіжні науковці: Л.Денисенко, М.Руткевич, В.Нечаєв, К.Павленко, І.Цветкова (Росія), П.Бурдьє, А.Турен (Франція), Б.Саймон та Дж.Флауд (Англія) та багато інших. В роботах вітчизняних соціологів В.Воловича та В.Ніколаєвського детально розглядалась проблематика покращення якості соціологічної освіти у вищих навчальних закладах України. У працях вчених Д.Щвець, М.Турби (Україна) було здійснено теоретичний аналіз моніторингу навчального процесу “Викладач очима студента”, розкрито питому вагу факторів з позиції студентів, які впливають на якість навчання, а також систематизовані деякі теоретико-методологічні підходи до визначення поняття якості в соціально-філософській думці. Також роботи науковця В.Вікторова (Україна) були присвячені уточненню змісту поняття “якість освіти”, визначенню її основних критеріїв та показників, аналізу системи контролюючих засобів якості освіти.

В рамках досліджуваної тематики у вітчизняній соціологічній практиці науковці С.Сальнікова, Т.Лішук-Торчинська здійснили низку соціологічних опитувань “Викладач очима студентів”, присвячених вивченню оцінювання студентами якості викладання навчальних дисциплін у Волинському національному університеті ім. Л.Українки. При цьому означені дослідники першочергову увагу звернули на такий аспект якості університетської освіти, як рівень викладання предметів викладачами, що визначається їх професійною компетентністю, комунікативними рисами та загальною культурою, об'єктивністю оцінювання і застосування інноваційних педагогічних методик у навчальному процесі. Також в рамках деяких національних університетів (Ніженський педагогічний університет) проводилась низка соціологічних досліджень стосовно задоволеністю студентів здобутим рівнем освіти. При цьому варто відмітити моніторингові соціологічні дослідження в КНУ ім.Т.Шевченка під керівництвом науковця Жулькевської О.В., метою яких було вивчення поглядів студентів щодо якості навчального процесу в університеті та організації позанавчальної діяльності. Все ж найбільш комплексним та системним видається соціологічне дослідження якості університетської освіти у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна під керівництвом дослідника А.Ніколаєвської “Викладання очима студента”, яке здійснювалося в рамках “Програми підвищення якості навчального процесу на 2002-2010 роки”. Також низка моніторингових соціологічних досліджень якості навчального процесу здійснювалися в НТУУ “КПІ” Науково-дослідницьким центром прикладної соціології “Соціоплюс”. В рамках цих соціологічних опитувань здійснювалася оцінка роботодавцями якості підготовки випускників за всіма спеціальностями університету, аналіз якості освітніх послуг цього закладу в цілому, що відображалась головним чином крізь призму оцінювання професійної компетенції викладачів цього навчального закладу.

Проте необхідно відзначити, що деякі аспекти проблематики якості університетської освіти залишилися поки що недостатньо дослідженими. Детального наукового розгляду також вимагають питання того, які конкретні шляхи, механізми підвищення рівня якості державної освіти вищих навчальних закладів здатна запропонувати сучасна студентська молодь.

Звідси **метою** цієї статті постає вивчення основних тенденцій у розумінні якості університетської освіти та шляхів її підвищення в уявленнях та оцінках студентів КНЕУ ім. В.Гетьмана.

Виклад результатів дослідження. Загальновідомо, що освіта виступає найдревнішим інститутом соціалізації особи, в рамках якого відбувається не тільки засвоєння відповідних професійних навичок, а й реалізується неповторний творчий потенціал особистості в цілому. Тобто наскільки високий рівень якості буде відтворювати інститут освіти, таким інтелектуально, духовно, професійно буде розвинутим увесь соціум. Звідси сучасна якісна освіта повинна відображати, як новітні світові тенденції у наданні освітніх послуг, так і відтворювати потреби безпосередньо самих активних учасників професійної підготовки – студентської молоді. В цьому контексті логічно постає розуміння якості університетської освіти як цілісної системи різноманітних чинників, змістовне наповнення, структурні компоненти та значущість яких по-різному трактується науковцями в соціально-філософському дискурсі.

Проте чи не найбільш ґрунтовне визначення поняття якості освіти пропонує дослідник Є.Владимирська, яка тлумачить дане поняття як “задоволення потреб не так держави і не лише її, а передусім запитів самої людини” [5, 108-109]. На думку цього науковця, якість освіти відображає також і “систему різних

соціокультурних чинників, поза впливом яких освіта не існує, існувати й розвиватися не може” [5, 108-109]. Тобто, як бачимо, таке трактування поняття якості освіти Є.Владимирською, з одного боку, вказує на складну, багатокомпонентну за своєю структурою наукову категорію. З іншого боку, вона підкреслює вагомість втілення безпосередньо людського фактору у сферу освіти, реалізацію передусім гуманістичних функцій навчальної діяльності. Крім того, вітчизняні дослідники у сфері вищої освіти А.Амбросов та О.Сердюк також стверджують, що фундаментальним принципом сучасної концепції менеджменту якості є оцінка якості споживачем, а не виробником [1, 25]. На засадах означеного вище, можна констатувати, що справді якісна освіта повинна не тільки відзеркалювати потреби, цінності та завдання різноманітних державних інституцій в цілому, але і відповідати особистим інтересам здобувачів професійних знань, активної у пізнавальному плані студентської молоді. Тобто у зміст поняття якісної освіти мають закладатися такі його складові, як саморозвиток, творчі здібності, внутрішній потенціал, самореалізація, повага до особистості загалом. Це означає, що відносини між викладачем та студентом мають бути партнерськими, будуватися за принципом ефективної співпраці, а не домінування та визнання правоти тільки однією стороною у навчальному процесі.

Звичайно, якщо говорити про наукову інтерпретацію поняття якості освіти, то дана проблематика потребує комплексного дослідження, тобто осмислення ролі різних чинників, які її визначають. Цілком очевидно, що в рамках статті адекватно розглянути усі значущі критерії якості освіти є завданням неможливим. Необхідно підкреслити, що у даному дослідженні автор звертається до розгляду певних критеріїв якості освіти, які є найбільш значущими з позиції таких учасників навчального процесу, як студентська молодь. За цієї умови акцентується увага на значущості та потребі реалізації передусім людинотворчої функції сучасної освіти, необхідності її гуманізації, і звідси розробці найбільш ефективних шляхів підвищення якості навчальної діяльності у вітчизняних вузах в контексті сучасних освітніх реформацій.

Для реалізації поставленої мети було проведено анкетування 143-х студентів КНЕУ ім. В.Гетьмана на факультетах ФІСІТ та МЕІМ трьох різних спеціальностей у дев'яти студентських групах I-го, II-го та III-го курсів денної форми навчання. При цьому вони отримали конкретний досвід щодо специфіки застосування методу анкетування у соціологічній практиці. Крім того, робота студентів з наочним матеріалом в процесі опитування, а саме анкетною, допомогла їм більш глибоко зрозуміти структуру, логіку та принцип побудови, також формулювання, види запитань, їх основні завдання в соціологічному опитувальнику. Підкреслимо, що більшість респондентів відмітили свою зацікавленість щодо участі та результатах даного соціологічного дослідження.

В ході опитування студентам надали можливість висловити свою позицію щодо розуміння якості освіти в цілому. Зауважимо, що респонденти у варіантах відповідей могли обирати декілька альтернатив, звідси результати соціологічного дослідження розподілились таким чином: більшість респондентів переконані, що якість освіти визначається здобутим рівнем кваліфікації студента, тобто його вмінням вирішувати конкретні виробничі завдання; наявністю прикладного багажу знань в цілому, який плідно використовується безпосередньо на робочому місці – 46% опитаних. Також переважна частка опитаних – 44 % вказали, що якість освіти – це її доступність, відкритість, ефективність, що залежить від кваліфікації викладача, його методики викладання, доцільності, актуальності, прикладного характеру викладення навчального матеріалу загалом, також і від загального підходу викладача до студентів. Доволі цікаво, що 18% студентів розуміють, якість освіти як таку, що цілком залежить від особистої мотивації студента стати фахівцем високого рівня. При цьому 15% респондентів переконані, що якість освіти виражається передусім через умови навчальної діяльності, зокрема, такі: наявність комп'ютерних класів, освітленість аудиторій, значний бібліотечний фонд та доступність бібліотечних джерел, невелика кількість осіб у групах, зручний графік навчання, наявність їдалень, комфортабельні гуртожитки тощо. Також для 13% опитаних якість освіти визначається через її властивості зацікавлювати та стимулювати студентів, заохочувати до творчої діяльності. Тобто в цьому значенні якість освіти – це її актуальність, сучасна інформація, нова навчальна програма, цікаві приклади з життя викладачів. Інші варіанти відповідей у розумінні якості освіти складають менше 2% респондентів. Зауважимо, що в ході дослідження з'ясувалося, що 17 % опитаних студентів ще остаточно не визначились у розумінні якості освіти, тому вони обрали альтернативу “важко відповісти”.

Як можна простежити з вище означеного, більшість студентів вкладають у зміст поняття якості освіти здобуті ними професійні практичні навички та кваліфікаційний рівень викладача, його методику викладання. Це свідчить про високі фахові вимоги до викладача, його професійну відповідальність, наявність у нього високої виконавчої дисципліни та готовність відповідати за свою роботу у колективі, суспільстві [3, 57]. Без сумніву, саме ці якості професорсько-викладацького складу визначають значною мірою якість сучасної університетської освіти.

Варто додати, що в ході опитування також з'ясувалось, що 30% студентів серед пріоритетних шляхів підвищення якості освіти обрали запровадження або збереження системи оцінювання “автомат”, як значущий мотиваційно-стимулюючий фактор у навчальній діяльності. Для поліпшення якості навчального процесу 29% студентів переконані, що потрібно збільшити стимулювання студентів в цілому, тобто це передбачає більш лояльне ставлення до оцінювання викладачами студентів загалом, запровадження додаткових творчих завдань, ставлення балів за відвідування занять тощо. При цьому 25% студентів серед шляхів підвищення якості навчального процесу вказали на підвищення професійної компетенції викладачів, що обумовлює необхідність використання ними в процесі викладання інноваційних навчальних методик. В процесі дослідження 14% респондентів відмітили, що якість освіти підвищиться, якщо збільшити навантаження студентів на вивчення

профільних предметів. Серед інших шляхів підвищення якості освіти варто відмітити такі: оптимізація системи оцінювання знань студентів, яка має відповідати ознакам стабільності, універсальності, єдності для всіх предметів (13% респондентів), посилення практики у навчанні в цілому, а саме збільшення кількості лабораторних робіт, збільшення практичних годин на профільних організаціях тощо (12% опитаних), необхідна модернізація та збільшення технічного обладнання в комп'ютерних класах (11% студентів), забезпечення студентів вибору всіх навчальних предметів (8% респондентів), створення загальнодоступної бази навчальної літератури (7% опитаних), оновлення навчальної програми деяких дисциплін (6% опитаних), збільшення учбового навантаження з іноземних мов фахового напрямку (5% студентів), покращення діяльності профбюро та інших студентських організацій (5% респондентів), оптимізація розкладу, ліквідація так званих "вікон" у навчальному графіку (5% опитаних), збільшення студентських конференцій з фахових спеціальностей (5% опитаних), зменшення кількості індивідуальних робіт в процесі навчання (5%), скорочення кількості годин, відведених на самостійну підготовку студентів (5% респондентів), встановлення більш вимогливого ставлення до студентів, які не бажають вчитися, зокрема, потрібно ускладнити проведення перездач, повторних курсів і т.д. (4% респондентів), інші методи поліпшення якості навчального процесу – обрали менше 2% опитаних. Слід звернути увагу, що 4 % респондентів не запропонували жодних методів поліпшення якості освіти у вузі, оскільки вони переконані, що якість освіти в КНЕУ ім. В.Гетьмана і так відповідає досить високому рівню.

Крім того, в процесі соціологічного опитування студентам було надано можливість оцінити за 10 бальною шкалою (0 – мінімальна оцінка, 10 - максимальна) якість освіти у їхньому вузі. Отже, результати такого оцінювання виявились такими: домінуюча частка опитаних - 33% вказали, що якість освіти у КНЕУ ім. В.Гетьмана відповідає 8 балів із 10. Інші дані соціологічного опитування розподілились таким чином: 21 % респондентів переконані, що якість освіти в університеті можна оцінити на 7 балів, 13% опитаних вважають, що якість освіти у КНЕУ ім. В.Гетьмана відповідає 9 балам, 11% студентів - 6 балів. Крім того, якість освіти у цьому вищому навчальному закладі на 5 балів оцінили тільки 6% студентів, і на 4 бали відповідно – 4 % опитаних. При цьому найменша кількість респондентів вказали, що якість освіти у КНЕУ ім. В.Гетьмана відповідає 3 балам - 3 % респондентів. Необхідно підкреслити, що оцінка нижче 3-х балів у визначенні якості університетської освіти у відповідях студентів взагалі не спостерігалася.

Найвищу оцінку 10 балів у визначенні якості освіти у цьому вузі присвоїли 3% респондентів, також 6% студентів обрали альтернативу "важко відповісти", що може свідчити про їх необізнаність у проблематиці дослідження або невизначеність свого вибору в цілому.

За підсумками соціологічного дослідження можна стверджувати, що якість освітніх послуг у КНЕУ ім. В.Гетьмана згідно проаналізованих позицій студентів I-III курсів факультетів різних спеціальностей відповідає достатньо високому рівню. Про це свідчить найбільш поширена оцінка серед обраних альтернатив - 8 балів, так і найменшій відсоток респондентів, які оцінювали якість освіти у своєму вузі до 5 балів. Все ж на нашу думку, проведення повторного соціологічного дослідження сприяло б виявленню динаміки поглядів студентів щодо цієї проблематики, звідси визначенню стійких тенденцій у розвитку якості навчального процесу у цьому вищому навчальному закладі. Крім того, подальші соціологічні дослідження також із залученням до вибірки студентів старших курсів інших спеціальностей сприяли б отриманню більш ширшої та об'єктивної інформації про якість освіти у цьому вузі, дозволи сформувати найбільш надійні соціальні прогнози та змістовні рекомендації щодо покращення стану якості вітчизняної університетської освіти.

Висновки. Отже, узагальнюючи вище сформульоване, можна стверджувати, що наведені дані соціологічного дослідження можуть бути плідно використані для осмислення та розробки найбільш ефективних шляхів підвищення якості освітньо-наукової діяльності у державних вузах в контексті сучасних освітніх реформаций. Також отримані результати можуть бути застосовані для покращення соціально-психологічного клімату в студентських колективах, поліпшення організації навчального процесу у державних вузах, розробки адекватної освітньої політики держави в цілому.

Слід також додати, що важливим подальшим аспектом у вивченні даної проблематики можуть виступати аналіз якості університетської освіти із застосуванням комплексного підходу, а саме її осмислення з позиції різних учасників освітньо-наукової діяльності: професорсько-викладацького складу, працівників навчально-методичного відділу, керівництва університету загалом тощо. В цьому контексті поглиблених соціологічних досліджень потребує проблематика визначення вагомості впливу різноманітних чинників, як то умови праці університетських кадрів, соціально-психологічний клімат вузівських колективів, їх матеріально-технічні ресурси тощо на якість знань, які отримують студенти, як активні споживачі освітніх послуг.

Список використаних джерел:

1. Амбросов А., Сердюк О. Громадська оцінка якості бізнес-освіти // Синергія: Аналітичний журнал з менеджменту. – 2003. – № 3 (7). – С. 25-29.
2. Владимирська С. Якість освіти як філософія та педагогіка розуміння доцільного // Вища освіта України: Теоретичний та науково-методичний часопис. - 2006.- №1. – С. 108-113.
3. Олексюк О.Є. Критерії оцінки ефективності активізації процесу активізації пізнавальної діяльності студентів // Психолого-педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання мовознавчих дисциплін у вищій та середній школі: Матеріали наукової конференції. – Миколаїв: МФ НаУКМА, 1998. – 216 с.